MITIGATIE OOIEVAAR EN TORENVALK

MOLENWEG ONG.

TE HEINO

Ecologie

Rapportage mitigatie ooievaar en torenvalk

Molenweg ong. te Heino

Opdrachtgever	Vollmer & Partners Arnhemseweg 6 3817 CH Amersfoort
Rapportnummer	12671.007
Versienummer	D2
Status	Eindrapportage
Datum	26 oktober 2021
Vestiging	Overijssel Wilhelm Röntgenstraat 7a 8013 NE Zwolle 088 - 5001600 zwolle@econsultancy.nl
Opsteller	Mevrouw A.E. Wolma, MSc
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	De heer ing. E.R. Witter
Paraaf	

Kwaliteitszorg
Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en -onderzoeksbureaus en werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Econsultancy werkt volgens een dynamisch kwaliteits- en milieusysteem, zoals beschreven in het kwaliteits- en milieuhandboek. Ons kwaliteits- en milieusysteem is gecertificeerd volgens de eisen in de NEN-EN-ISO 9001 en NEN-EN-ISO 14001.

Betrouwbaarheid
Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde protocollen en richtlijnen voor onderzoek. Het onderzoek betreft echter een momentopname en geeft een inschatting van de aanwezigheid van beschermde soorten op de onderzoekslocatie. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is nooit met zekerheid uit te sluiten. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING 1

2 GEBIEDSBESCHRIJVING 2

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving 2
2.2 Verantwoording effectenstudie en verspreidingsinformatie 5
2.3 Deskundige begeleiding 5

3 BESCHERMDE SOORTEN OP DE LOCATIE: OOIEVAAR EN TORENVALK 6

3.1 Onderzoeksresultaten verspreiding 6
3.2 Analyse ooievaar 8
3.2.1 Effecten van de ingreep 9
3.2.2 Te treffen maatregelen 10
3.3 Analyse torenvalk 12
3.3.1 Effecten van de ingreep 12
3.3.2 Te treffen maatregelen 15

4 SAMENVATTING 20

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van Vollmer & Partners opdracht gekregen voor het opstellen van een activiteitenplan in het kader van de Wet natuurbescherming, ten behoeve van de voorgenomen bestemmingsplanwijziging en de voorgenomen ontwikkeling van een woonwijk aan de Molenweg ong. te Heino.

De volgende onderzoeksvragen zullen in onderhavige rapportage worden beantwoord:

- Welke beschermde soorten zijn in het plangebied aanwezig?
- Welke functie heeft het plangebied voor de soorten?
- Wat is de omvang en duurzame staat van instandhouding van de bij de ingreep betrokken populaties van beschermde soorten?
- Blijft de functionaliteit van de rust- en voortplantingsplaatsen behouden?
- Welke eigenschappen van het gebied moeten gemitigeerd of gecompenseerd worden?
- Hoe groot wordt het succes van de te nemen maatregelen ingeschat?
- Welke maatregelen moeten getroffen worden om aan de zorgplicht te voldoen?
- Zijn er voor de streng beschermde soorten geen meer bevredigende oplossingen.
- Welk wettelijk belang is er waardoor de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd?

Uit de quickscan Wet natuurbescherming, die door Econsultancy in juni 2020 is uitgevoerd (rapportage rapport 12671.001, versie D1), blijkt dat de onderzoekslocatie naast een ooievaarsnest en actieve torenvalkkast is gelegen. Het voorgenomen bestemmingsplan zou verstoring t.a.v. de ooievaar en torenvalk kunnen opleveren.

Om eventuele negatieve gevolgen te voorkomen worden maatregelen uitgevoerd die bestaan uit het aanbieden van extra nestgelegenheid en het verplaatsen van een ooievaarsnestpaal.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie (± 10 ha) ligt aan de Molenweg ong., circa 800 meter ten westen van de kern van Heino. Volgens de topografische kaart van Nederland zijn de coördinaten van het midden van de onderzoekslocatie X = 211.840, Y = 495.440. In figuur 1 is de topografische ligging van de onderzoekslocatie weergegeven.

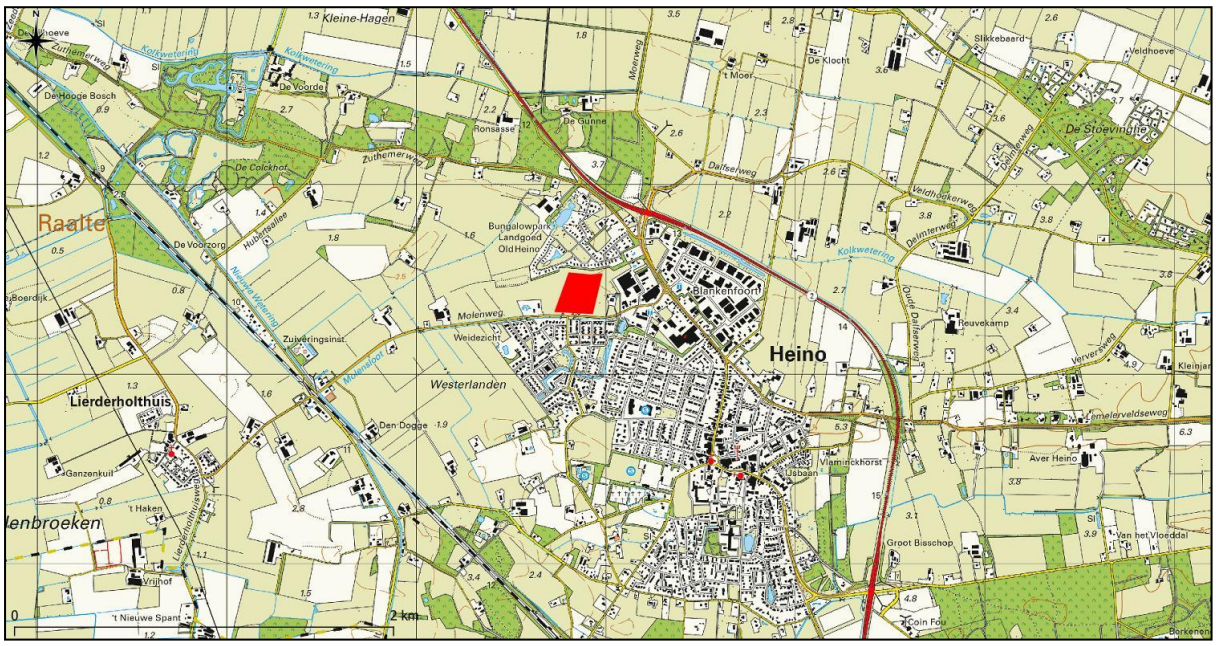

Figuur 1. Topografische ligging onderzoekslocatie.

De onderzoekslocatie betreft een agrarisch perceel, ten tijde van het veldbezoek in gebruik als begraasd weiland. Binnen de onderzoekslocatie zijn enkele droogstaande sloten aanwezig. Daarnaast loopt er in het centrum en aan de oostzijde een bomenrij in noord-zuidrichting. In de noordoosthoek van de onderzoekslocatie is een ooievaarsnest aanwezig.

Ten noorden van de onderzoekslocatie bevindt zich Bungalowpark Landgoed Old Heino. Ten oosten en zuiden van de onderzoekslocatie bevindt zich de bebouwde kom van Heino. Aan de westzijde van de onderzoekslocatie bevindt zich agrarisch landschap. De omgeving rond Heino bestaat eveneens uit agrarisch landschap.

In figuur 2 is een luchtfoto van de onderzoekslocatie en de directe omgeving weergegeven. De figuren 3 t/m 14 geven een impressie van de onderzoekslocatie, middels foto's die zijn genomen tijdens het veldbezoek voor de quickscan Wet natuurbescherming (d.d. 3 juni 2020).

Figuur 2. Luchtfoto onderzoekslocatie en directe omgeving.

Figuur 3. Centrale deel onderzoekslocatie, kijkend in noordelijke richting.

Figuur 4. Droogstaande sloot op centrale deel onderzoekslocatie, kijkend in noordelijke richting.

Figuur 5. Bomenrij op centrale deel onderzoekslocatie, kijkend in oostelijke richting.

Figuur 6. Zuidzijde onderzoekslocatie, kijkend in westelijke richting.

Figuur 7. Bomenrij langs oostzijde onderzoekslocatie, kijkend in noordelijke richting.

Figuur 8. Boerderij langs oostzijde onderzoekslocatie, kijken in noordelijke richting.

Figuur 9. Grasland grenzend aan bedrijventerrein in noordoosthoek van onderzoekslocatie, kijkend in noordoostelijke richting.

Figuur 10. Boswal langs noordzijde onderzoekslocatie, kijkend in westelijke richting.

Figuur 11. Omgeving onderzoekslocatie in noordwesthoek onderzoekslocatie, kijkend in noordelijke richting.

Figuur 12. Westzijde onderzoekslocatie en aangrenzende percelen, kijkend in zuidelijke richting.

Figuur 13. Zuidwesthoek van de onderzoekslocatie, kijkend zuidoostelijke richting.

Figuur 14. Droogstaande sloot op centrale deel onderzoekslocatie, kijkend in noordelijke richting.

2.2 Verantwoording effectenstudie en verspreidingsinformatie

Door Econsultancy is in juni 2020 een quickscan Wet natuurbescherming voor de locatie opgesteld (rapport 12671.001, versie D1). De quickscan is uitgevoerd aan de hand van een bureaustudie en een veldbezoek. Het veldbezoek is afgelegd op 3 juni 2020. Tijdens dit veldbezoek is de gehele onderzoekslocatie, alsmede de omliggende percelen onderzocht. Gedurende het veldbezoek is gelet op de mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten op basis van het aanwezige habitat. Vervolgens is een aanvullend ecologisch veldonderzoek uitgevoerd in april 2021 (12671.005) aan de hand van de resultaten van de quickscan.

Uit de quickscan en het aanvullend ecologisch veldonderzoek blijkt dat naast de onderzoekslocatie een ooievaarsnest en een torenvalknest (in een nestkast) aanwezig en in gebruik zijn.

2.3 Deskundige begeleiding

De deskundige die betrokken is bij het project, betreft een ervaren ecoloog[1]. Econsultancy is lid van de branchevereniging 'Netwerk Groene Bureaus' en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen.

1 Alle ecologen van Econsultancy hebben op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of • Zijn als ecoloog werkzaam voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het netwerk Groene Bureaus en/of • Zetten zich aantoonbaar actief in op het gebied van soortenbescherming bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties.

3 BESCHERMDE SOORTEN OP DE LOCATIE: OOIEVAAR EN TORENVALK

3.1 Onderzoeksresultaten verspreiding

Uit de quickscan blijkt dat, om de effecten van de ingreep volledig te kunnen toetsen aan de Wet natuurbescherming er op sommige punten meer informatie is benodigd:

"Torenvalk
Op de onderzoekslocatie is sprake van een voortplantingsplaats in één van de bomen. Door de eventuele kap van de boom gaat een voortplantingsplaats verloren. Indien de nestkast verplaatst kan worden naar een boom op het oostelijke of westelijk deel van de onderzoekslocatie heeft de storing (mogelijk) geen effect op de gunstige staat van instandhouding. In dat geval is er geen ontheffing benodigd met betrekking tot artikel 3.1 lid 4 en lid 5.

Ooievaar
Op de onderzoekslocatie is sprake van een voortplantingsplaats op een nestpaal. Door het eventuele verwijderen van de nestpaal gaat een voortplantingsplaats verloren. Indien de nestpaal verplaatst kan worden naar het oostelijke of westelijke deel van de onderzoekslocatie heeft de storing (mogelijk) geen effect op de gunstige staat van instandhouding. In dat geval is er geen ontheffing benodigd met betrekking tot artikel 3.1 lid 4 en lid 5.

In figuur 15 is de ligging van de nesten weergegeven."

Figuur 15. Ligging van de torenvalk- en het ooievaarsnest gebaseerd op de onderzoeksresultaten.

Het plangebied is echter kleiner uitgevallen dan het destijds onderzochte gebied, waardoor de boom met de nestkast van de torenvalk zich op de rand van het plangebied bevindt en de ooievaarsnestpaal buiten het plangebied. Deze hoeven dus niet te wijken voor de bouw van de woonwijk, maar er dient nog wel gekeken te worden naar de effecten door verstoring en verlies van leefgebied.

3.2 Analyse ooievaar

De ooievaar zoekt vooral voedsel in grote, laaggelegen graslanden of moerassen, waarin ook vele sloten, vijvers of kanaaltjes voorkomen. Een paartje, broedende ooievaars heeft een groot gebied nodig om voedsel te verzamelen voor de jongen. Dit gebied kan van tientallen tot honderden hectaren strekken. In de nabijheid van geschikt foerageergebied maken zij hun nesten, hooggelegen op menselijke constructies zoals daken, kranen en nestpalen, maar ook wel hoog in de bomen. Het dieet van de ooievaar is gevarieerd en bestaat uit: kikkers, muizen, insecten, hagedissen, regenwormen, jonge vogels en mollen. Deze prooien worden vooral gezocht in wei- en hooilanden.

Ooievaars kunnen goed vliegen en bereiken gemakkelijk een vluchthoogte van honderden tot zelfs enkele duizenden meters van de grond. Het gebied rondom Heino betreft honderden hectares agrarische grond, grotendeels bestaande uit weilanden (zie figuur 16). Het beschikbare en geschikte foerageergebied rondom het aangetroffen ooievaarsnest is dus erg groot. De oppervlakte van de het plangebied (± 5 ha) die wordt bebouwd zal dus een marginaal verlies van geschikt foerageergebied voor de ooievaar betekenen. De precieze grootte van het leefgebied van de ooievaar is afhankelijk van de kwaliteit van het leefgebied en dit is daarom niet precies in te schatten, maar zal tussen de 0,5 en 5 % liggen (uitgaande van een leefgebied tussen de 100 en 1.000 ha).

Figuur 16. Gebied rondom de onderzoekslocatie.

3.2.1 Effecten van de ingreep op de ooievaar

3.2.1.1 Korte termijn effecten

De geplande werkzaamheden omvatten graaf-, kap- en bouwwerkzaamheden. Deze werkzaamheden zouden een verstorend effect kunnen hebben op ooievaars rond het plangebied, door bijvoorbeeld verlichting na zonsondergang of geluidsoverlast. Het verstoren van ooievaars kan worden verminderd of voorkomen door niet of aangepast te werken tijdens de gevoelige broedperiode. Het broedseizoen van ooievaars loopt globaal van april tot eind juli.

Deze effecten zullen echter marginaal zijn, door de afstand tot en mate van verstoring. Het nest bevindt zich op een hoge paal en veel werkzaamheden zullen daarom niet of nauwelijks door de ooievaars worden opgemerkt. Daarnaast broeden ooievaars vaak op menselijke constructen en in de buurt van steden en dorpen.

3.2.1.2 Lange termijn effecten op de staat van instandhouding

Een deel van het plangebied valt binnen het leefgebied van de ooievaar. Een groot deel van het plangebied bestaat uit geschikt leefgebied. Als gevolg van de ingreep gaat slechts 0,5 tot 5 procent van het totale geschikte leefgebied verloren. Deze marginale afname van geschikt leefgebied zal op de lange termijn geen tot weinig effecten hebben op het leefgebied van de ooievaar, doordat er ruimschoots geschikt leefgebied beschikbaar blijft. De ooievaar vliegt daarnaast op grote hoogte en zal dus gemakkelijk over de nieuwbouw heen kunnen vliegen om zo het omliggende leefgebied te bereiken.

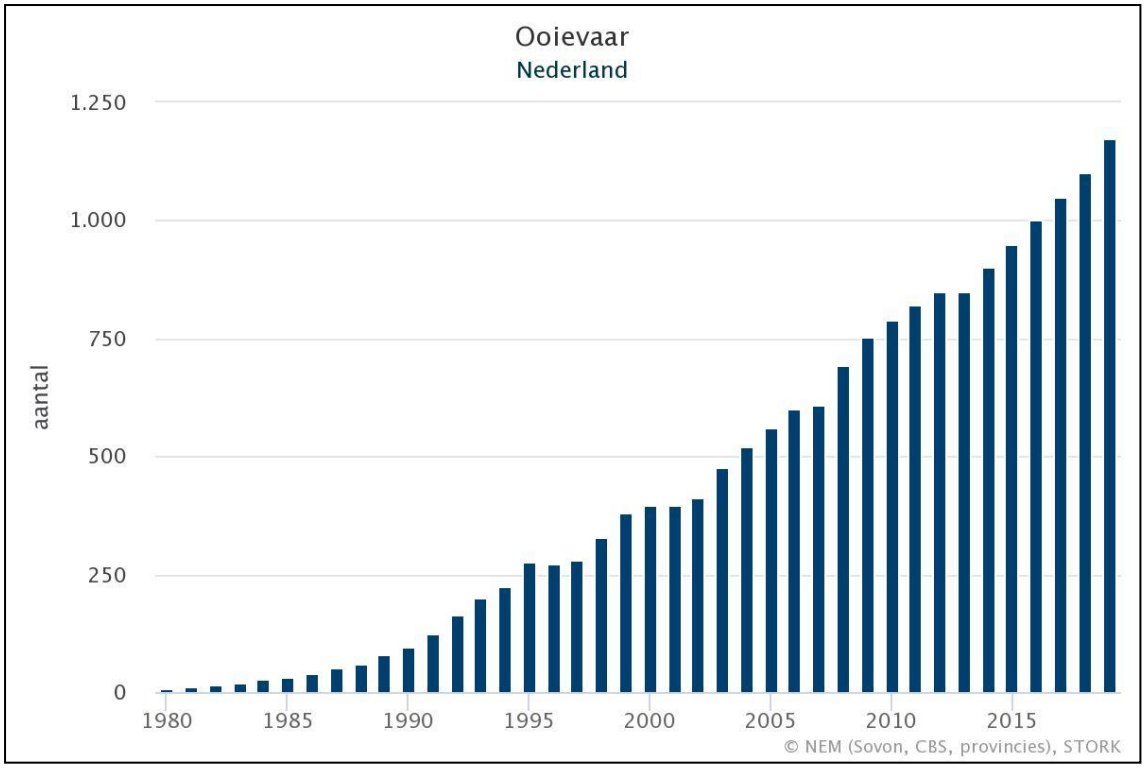

Figuur 17. Aantalsontwikkeling van de ooievaar, gebaseerd op landelijke tellingen van kolonievogels en zeldzame broedvogels (Meetnet Broedvogels). Per atlasblok van 5x5 is het aantal broedparen weergegeven (bron: Sovon).

Het aantal ooievaars is de laatste jaren significant aan het toenemen (zie figuur 17). De staat van instandhouding voor de ooievaar zowel als broedvogel als niet-broedvogel is gunstig (Sovon, 2021). Het paartje ooievaars is na de voorgenomen ingreep nog steeds in staat om te nestelen op het bestaande nest en te foerageren in de omgeving, waardoor de staat van instandhouding door de mogelijke verstoring niet wezenlijk wordt beïnvloed.

3.2.1.3 Verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming

De ooievaar en zijn leefgebied zijn beschermd volgens artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming. De soort staat tevens vermeld in de EU-vogelrichtlijn. De nesten van ooievaars zijn het hele jaar beschermd en vallen onder categorie 3 van vogelnesten: 'Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar'. Artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming uit het Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn stelt het volgende:

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Met de voorgenomen ingreep en mitigerende maatregel worden de verbodsbepalingen 1, 2 en 3 niet overtreden: er worden immers geen dieren gedood of gevangen en het nest blijft ongedeerd en intact. De ooievaar wordt mogelijk verstoord door de werkzaamheden voor de voorgenomen ingreep, maar deze storing is niet van wezenlijke invloed op de staat van instandhouding van de ooievaar. Daarom is er geen ontheffing van de Wet natuurbescherming benodigd voor de voorgenomen ingreep.

3.2.2 Te treffen maatregelen

Verstoringen van de werkzaamheden zullen minimaal zijn, maar voor het geval dat er toch verstoring optreedt, wordt aangeraden de nestpaal te verplaatsen. Het verplaatsen van het nest zal de vogels behoeden voor de eventuele verstoringen veroorzaakt door de werkzaamheden. Het nest zelf blijft echter intact en wordt niet vernield. Door de verplaatsing buiten de gevoelige periode van het broedseizoen uit te voeren, worden eventuele broedgevallen ook niet verstoord.

De ooievaar is een migrerende vogelsoort, die jaarlijks migreert naar Afrika om te overwinteren. Vanaf augustus vertrekken ze grotendeels uit Nederland om vanaf februari weer terug te keren. De ooievaar broedt in Nederland en legt dan 1 legsel per jaar in april. Deze eieren worden vervolgens 33-34 dagen bebroed. Vervolgens zijn de jongen ongeveer 55-60 op het nest te vinden, om daarna uit te vliegen. De nestpaal dient daarom ongeveer 90 meter in noordoostelijke richting te worden verplaatst, buiten de kwetsbare voortplantingsperiode (begin maart tot eind augustus, volgens het Soortprotocol STOWA ooievaar).

Figuur 18. Mitigerende maatregel t.a.v. de ooievaar. De witte stippellijn geeft het plangebied weer; de oranje stip de huidige locatie van het ooievaarsnest en de groene stip de voorgestelde locatie om de ooievaarspaal naartoe te verplaatsen.

Het verplaatsen van de nestpaal van de ooievaar geeft mogelijk een tijdelijke, lichte verstoring voor de ooievaar. Echter heeft dit geen wezenlijke invloed op de staat van instandhouding, omdat de vogels nog steeds kunnen nestelen en foerageren als voorafgaand aan de voorgenomen ingreep en mitigerende maatregel. Daarom is er geen sprake van overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming.

3.3 Analyse torenvalk

De torenvalk is een kleine roofvogel en prefereert een open tot halfopen landschap. Boerenland met veel grasland, akkers, heide maar ook stedelijk gebied zijn geschikt leefgebied voor de torenvalk. Het dieet bestaat uit kleine zoogdieren, voornamelijk woelmuizen, zangvogels, kuikens en grote insecten. De torenvalk jaagt vanuit een rustige, lage vlucht tijdens het bidden of vanaf een zitpost.

Deze soort is territoriaal en komt rond februari en maart aan in het territorium. Binnen Nederland trekt deze soort, maar ook vanuit Noord-Europa komen individuen het land binnen. De torenvalk bouwt zelf geen nest, maar gebruikt het nest van andere soorten of speciale nestkasten. Eind maart begint de broedperiode en deze loopt tot begin juli.

De homerange van de torenvalk varieert van 1 tot 10 km^2. Met de voorgenomen ingreep gaat er ongeveer 5 ha geschikt leefgebied verloren. Dat zou voor de torenvalk dus een verlies zijn van 0,5 %, uitgaande van een homerange van 10 km^2 en 5 % bij een homerange van 1 km^2.

3.3.1 Effecten van de ingreep op de torenvalk

3.3.1.1 Korte termijn effecten

De geplande werkzaamheden omvatten graaf-, kap- en bouwwerkzaamheden. Deze werkzaamheden zouden een verstorend effect kunnen hebben op torenvalken rond het plangebied, door bijvoorbeeld verlichting na zonsondergang of geluidsoverlast. Het verstoren van torenvalken kan worden verminderd of voorkomen door niet of aangepast te werken tijdens de gevoelige broedperiode. Het broedseizoen van torenvalken loopt globaal van eind maart tot begin juli.

3.3.1.2 Lange termijn effecten op de staat van instandhouding

Een deel van het plangebied valt binnen het leefgebied van de torenvalk. Een groot deel van het plangebied bestaat uit geschikt leefgebied. Als gevolg van de ingreep gaat slechts 0,5 tot 5 procent van het totale geschikte leefgebied verloren. Deze marginale afname van geschikt leefgebied zal op de lange termijn geen tot weinig effecten hebben op het leefgebied van de torenvalk, doordat er ruimschoots geschikt leefgebied beschikbaar blijft. De torenvalk vliegt daarnaast op grote hoogte en zal dus gemakkelijk over de nieuwbouw heen kunnen vliegen om zo het omliggende leefgebied te bereiken.

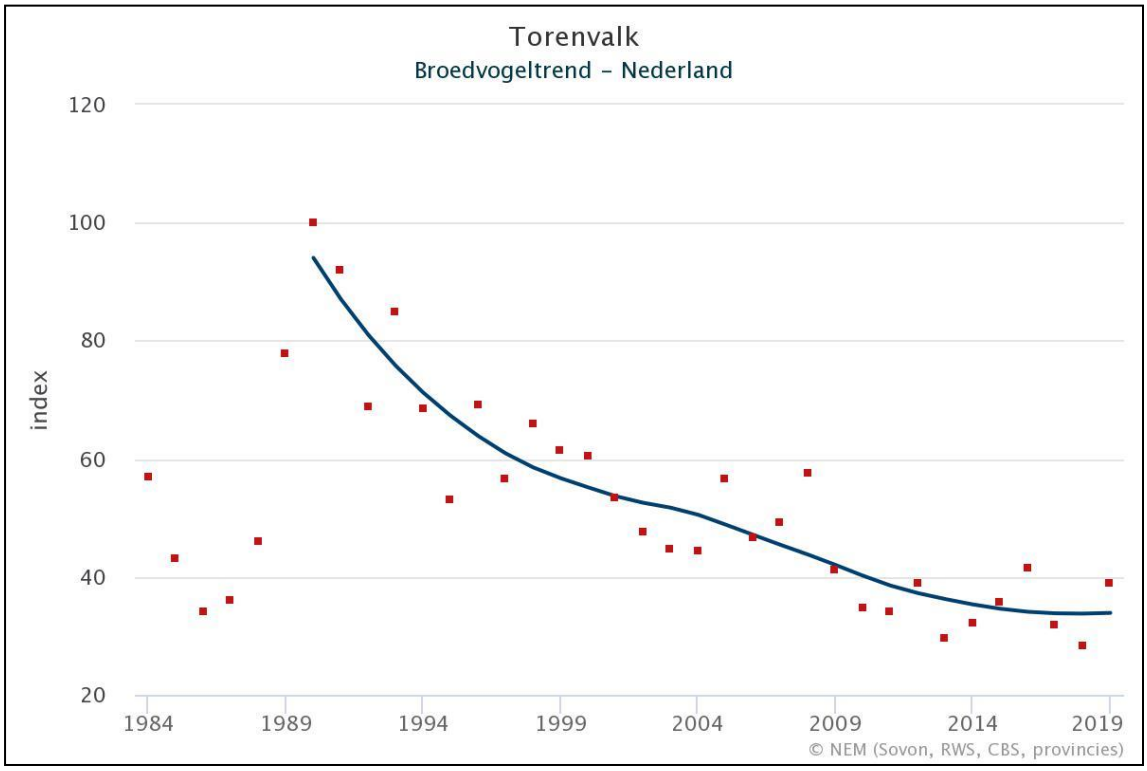

Figuur 19. Deze grafiek is gebaseerd op het Meetnet Broedvogels (BMP). Weergegeven is de jaarlijkse index van de broedpopulatie (rode punten) en de trendlijn (donker gekleurde lijn) (Sovon, 2021).

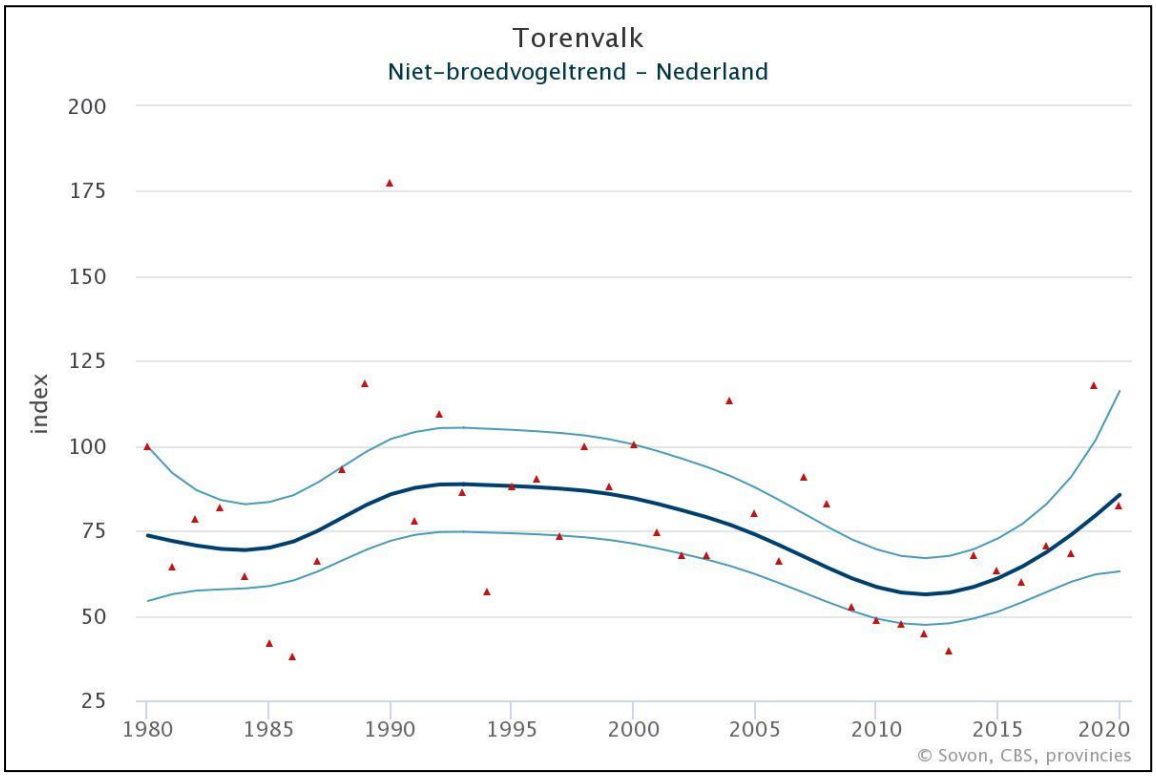

Figuur 20. Deze grafiek is gebaseerd op het Punt Transect Tellingen project. Weergegeven is de jaarlijkse index van de winterpopulatie in december (rode punten), de trendlijn (donkere lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval (Sovon, 2021).

De staat van instandhouding van de torenvalk als broedvogel is matig ongunstig (Sovon, 2021). Het aantal broedgevallen neemt de laatste jaren significant af, terwijl het aantal niet-broedende torenvalken significant toeneemt (Sovon, 2021). De staat van instandhouding is gebaseerd op de verspreiding, de populatie, het leefgebied en het toekomstperspectief van de betreffende soort.

Met de voorgenomen ingreep wordt het leefgebied minimaal aangetast; dit betreft een kleine percentuele afname die geen effect zal hebben op het leefgebied in het kader van de staat van instandhouding voor de torenvalk. De populatie zal niet afnemen met de voorgenomen ingreep, doordat er geen individuen worden gedood. Mogelijk heeft de voorgenomen ingreep een verstorend effect op het broedgedrag, waardoor een populatie gerelateerde verstoring kan ontstaan. Het toekomstperspectief van de torenvalk neemt niet af: door de verscheidene mitigerende en compenseerde maatregelen die worden getroffen t.a.v. de steenuil, verbetert de kwaliteit van het leefgebied ook voor de torenvalk. Daarnaast worden extra torenvalkkasten geplaatst, waardoor nieuwe broedlocaties beschikbaar komen. Deze laatste maatregel beïnvloedt zo ook de populatiewaarde t.a.v. de staat van instandhouding. Samengenomen zal de verstoring die de voorgenomen ingreep met zich meebrengt dus niet van wezenlijke (negatieve) invloed zijn op de staat van instandhouding voor de torenvalk.

3.3.1.3 Verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming

De torenvalk en zijn leefgebied zijn beschermd volgens artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming. De soort staat tevens vermeld in de EU-vogelrichtlijn. De nesten van torenvalken zijn het hele jaar beschermd en vallen onder categorie 4 van vogelnesten: ‘Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen’. Artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming uit het Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn stelt het volgende:

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Met de voorgenomen ingreep en mitigerende maatregel worden de verbodsbepalingen 1, 2 en 3 niet overtreden: er worden immers geen dieren gedood of gevangen en het nest blijft ongedeerd en intact. De torenvalk wordt mogelijk verstoord door de werkzaamheden voor de voorgenomen ingreep, maar deze storing is niet van wezenlijke invloed op de staat van instandhouding van desbetreffende soort. Daarom is er geen ontheffing van de Wet natuurbescherming benodigd voor de voorgenomen ingreep.

3.3.2 Te treffen maatregelen

Het is mogelijk dat de werkzaamheden een verstorend effect hebben op de torenvalk en ondanks dat hierbij geen verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming worden overtreden doordat deze verstoring geen wezenlijk effect heeft op de staat van instandhouding, wordt aangeraden enkele compenserende maatregelen toe te passen. Op die manier wordt voldaan aan het natuur inclusieve ideaal van de voorgenomen ingreep en zo min mogelijk verstoring t.a.v. de torenvalk veroorzaakt.

Torenvalken nestelen graag in bestaande nesten of torenvalknestkasten. Daarom worden twee nieuwe nestkasten in de buurt van de huidige nestkast geplaatst (model van Vivara), waardoor de torenvalk keuze heeft voor een nieuwe nestkast wanneer die de huidige nestkast wil verlaten. Twee locaties voor de plaatsing van deze nestkasten zijn weergegeven in figuur 21.

Figuur 21. Mitigerende maatregel t.a.v. de torenvalk. De witte stippellijn geeft het plangebied weer; de paarse stip de huidige locatie van de torenvalkkast en de blauwe stippen de voorgestelde locaties voor het plaatsen van twee nieuwe torenvalknestkasten.

Daarnaast zijn er verscheidene mitigerende en compenserende maatregelen t.a.v. de steenuil in gang gezet met de voorgenomen ingreep. Doordat de steenuil en de torenvalk soortgelijke jachtbehoeftes hebben (zelfde soorten prooien en behoefte aan uitkijkposten), zal de kwaliteit van het resterende deel van het leefgebied van de torenvalk er op de lange termijn zelfs op vooruitgaan. Deze mitigerende en compenserende maatregelen ten behoeve van de steenuil zijn als volgt (en uitgebreid te vinden in het ‘projectplan mitigerende maatregelen steenuil, Heino 12671.007 D1 – Econsultancy, 2021’) :

“Het is van belang om een alternatief, geschikt territorium te creëren voor de steenuil wiens territorium zeer waarschijnlijk verloren gaat. Ten (zuid)westen van het plangebied zijn hier goede mogelijkheden toe. Globaal kan worden gesteld dat er goed leefgebied aanwezig is, maar dat veilige nestgelegenheid nog ontbreekt. Hiervoor dienen steenuilenkasten geplaatst te worden zodat er ten (zuid)westen van het plangebied geschikte nestplaatsen voor deze steenuil worden gecreëerd. Verder dient de omgeving landschappelijk ingepast te worden zodat er een geschikt leefgebied ontstaat binnen een straal van 300 meter rondom de te plaatsen nestkasten. Op basis van de resultaten van het steenuilenonderzoek dienen de volgende 3 punten gecompenseerd te worden:

- Zorgen voor het behoud van voldoende rust en donkerte vanaf het plangebied naar de omgeving. Dit betreffen maatregelen die meegenomen kunnen worden in de inrichting van de nieuwbouwwijk. Het treffen van maatregelen ten gunste van schuil- en foerageermogelijkheden voor steenuilen binnen het plangebied zal naar verwachting niet functioneel zijn, vanwege de verstoring die de 100 woningen met zich mee zullen brengen binnen het plangebied zelf;
- Optimaliseren van potentieel leefgebied, om het verlies van 45 procent van het leefgebied te mitigeren. Dit is mogelijk door maatregelen uit te voeren die als doel hebben om geschikt leefgebied te bieden voor de steenuilen, zoals het aanplanten van struiken en bomen en het uitvoeren van maatregelen die bijdragen aan foerageermogelijkheden voor steenuilen;
- Realiseren van nieuwe nestplaatsen zodat de steenuil kan verschuiven richting het (zuid)westen van het plangebied wanneer de directe omgeving rondom de nieuwbouwwijk niet meer geschikt is als vaste rust- of voortplantingsplaats of als foerageergebied.

De te nemen maatregelen zijn zo samen te vatten in één doel:

- Optimalisatie van het leefgebied ten (zuid)westen van het plangebied.

Als gevolg van de voorgenomen ingreep gaat 2,4 ha aan geschikt leefgebied van de steenuil verloren. Dit is 45% van het totale oppervlakte aan geschikt leefgebied binnen de homerange van het steenuilenterritorium. Om op de lange termijn te borgen dat de alternatieve leefgebieden van voldoende kwaliteit zijn om de lokale steenuilenpopulatie in stand te houden, is het van belang dat de omgeving van het plangebied landschappelijk wordt ingepast. Het verlies van bejaagbaar gebied dient ruim gecompenseerd te worden omdat de effectiviteit van de te nemen maatregelen op voorhand moeilijk zijn in te schatten. Daarom wordt (zuid)westelijk van het plangebied 25 ha aan bejaagbaar leefgebied benut en geoptimaliseerd (figuur 22). Dit gebied bevat een voormalig steenuilterritorium en wordt daarom aangedragen als locatie voor de mitigerende maatregelen, omdat het voormalige gebruik duidt op geschikte basiskwaliteiten. Door aan dit gebied verbeteringen toe te voegen, is de kans groot dat de steenuil die in het plangebied leeft hierheen kan en wil migreren. Hier worden 6 steenuilenkasten opgehangen. Daarnaast wordt er nog 4,9 ha aan bejaagbaar gebied gerealiseerd. Deze alternatieve leefgebieden zijn minder dan 300 meter van het huidige territorium van de steenuil. De steenuilenkasten die geplaatst worden zijn van het type Stone van Vivara of vergelijkbaar.

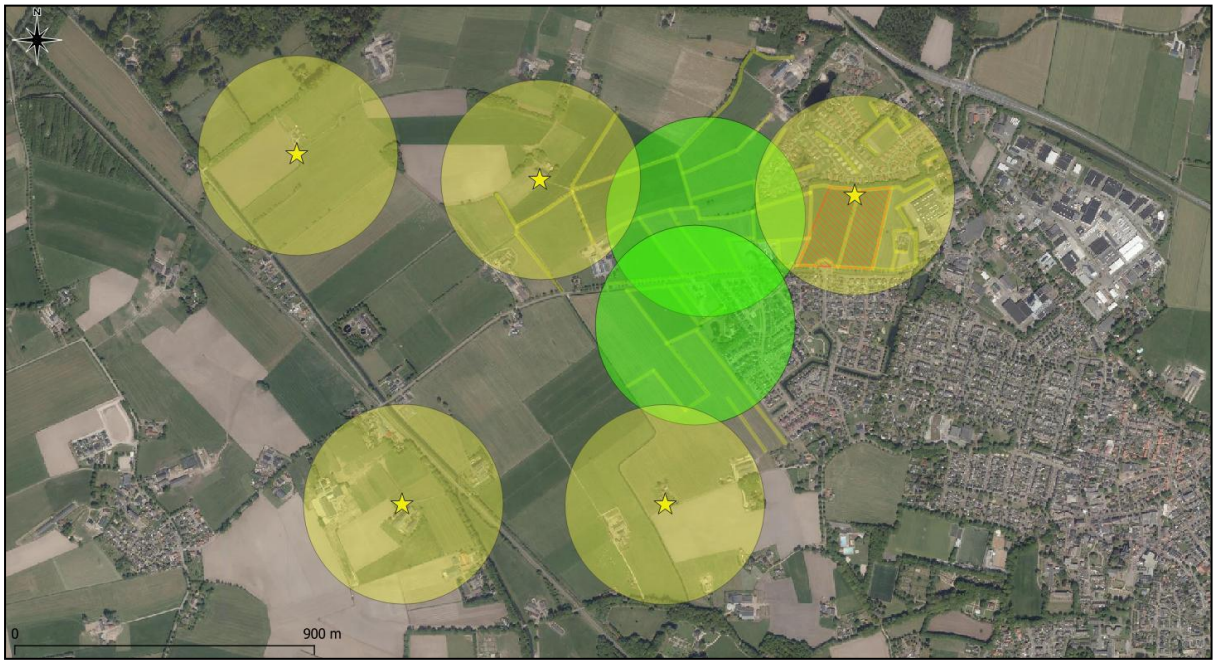

Figuur 22. Theoretische territoria en homeranges (gele cirkels) van de steenuilen (gele sterren) en ligging plangebied (rood gearceerd). Alternatieve locatie voor territorium steenuil (groene cirkels) ten (zuid)westen van plangebied.

Er zijn een aantal vereisten om een gebied geschikt leefgebied te maken voor steenuilen: voortplantingsmogelijkheid; het hele jaar voldoende voedsel beschikbaar en voldoende veiligheid (BIJ12, versie juli 2017). Voortplantingsmogelijkheid omvat voldoende habitat van voldoende kwaliteit om te kunnen voortplanten, het hele proces van eieren leggen tot en met het opgroeien van jongen moet er kunnen plaatsvinden. Nestmogelijkheid valt hier ook onder en daarvoor worden de steenuilenkasten geplaatst. Steenuilen hebben een gevarieerd dieet van muizen, kleine vogels, amfibieën, regenwormen en insecten. Daarvoor dient een gevarieerd aanbod van prooien beschikbaar te zijn door het jaar heen. Om prooien te vangen dienen ook voldoende zit- en uitkijkposten gerealiseerd te worden. Veiligheid dient te worden verschaft door voldoende roestplaatsen en predatorvrije nestplaatsen.

Deze alternatieve territorialocaties bieden geschikt leefgebied voor steenuilen, gebaseerd op de eigenschappen van het landschap zoals begroeiing en aanwezigheid van uitkijkposten en rustplekken (figuur 23 en 25). Ook tonen waarnemingen van NDFF aan dat er voorheen al een steenuil zich op deze alternatieve locaties gevestigd heeft, wat bevestigt dat deze locaties geschikt zijn voor steenuilen. Recente nieuwbouw langs de Molenweg (Molenweg 3a en b) bieden nu ook een 2 paardenweitjes en een poel (figuur 24). Deze habitattypes zijn optimaal voor steenuilen en vallen precies in het alternatieve territorium.

Figuur 23. Functioneel leefgebied steenuil (geel) binnen een theoretische homerange van de alternatieve territoria (groen).

Figuur 24. Paardenwei langs nieuwbouw aan de Molenweg.

Figuur 25. Alternatieve habitat kent lijnvormige knotwilglanen en weidepaaltjes die fungeren als uitkijkposten.

Om deze alternatieve territoria te optimaliseren en aantrekkelijk te maken voor steenuilen, zijn er verscheidene stappen nodig. De exacte invulling van de landschappelijke inpassing van de rand van de nieuwbouwwijk, op de agrarische percelen en op percelen van omwonenden moet nog nader uitgewerkt worden in overleg met de opdrachtgever en omwonenden. In ieder geval zal conform de voor de steenuil opgestelde Kennisdocumenten (BIJ12, 2017) in totaal 4,8 ha aan bejaagbaar gebied gerealiseerd moeten worden, dit is het dubbele van hetgeen verdwijnt. De exacte invulling van de landschappelijke inpassing zal in overleg met de ter zake kundig ecoloog gerealiseerd moeten worden. Econsultancy stelt de volgende maatregelen voor:

- 6 marterproof steenuilenkasten te plaatsen op daarvoor geschikte locaties (BIJ12, 2017).
- Voor een groot en gevarieerd voedselaanbod een combinatie van verschillende habitats die verschillende prooien aantrekken;

- 2 takkenrillen dienen te worden aangelegd van minimaal 50 meter lang, 50 centimeter hoog en 75 centimeter breed.
  Bomen en struiken die verwijderd worden ten behoeve van de aanleg van de woonwijk kunnen bijvoorbeeld gebruikt worden om de takkenril aan te leggen.
- Aanleg kruidenzoom van minimaal 0,5 en maximaal 3 meter breed (500 meter). Kan behaald worden door dubbele rij weidepaaltjes aan te leggen, waartussen de begroeiing zijn gang kan gaan.
- Behoud overhoeken langs grasperceel. Overhoeken zijn onbeheerde / minder beheerde delen van het grasperceel, waardoor ruigtevegetatie (afhankelijk van het type bodem) zoals brandnetels, Sint Janskruid, klaver, kattenstaart etc. ontstaat. Deze toename in diversiteit van de vegetatie brengt ook een grotere diversiteit in de dieren die erdoor worden aangetrokken, zoals vlinders, vogels en kleine zoogdieren. Het maairegime is afhankelijk van het gewenste type overhoek (van Paasen et al., 2000).

Figuur 26. Takkenril tussen knotbomen.

Figuur 27. Weidepaaltjes in het grasland fungeren als uitkijkposten voor steenuilen.

4 SAMENVATTING

Econsultancy heeft in opdracht van Vollmer & Partners een activiteitenplan opgesteld in het kader van de Wet natuurbescherming, ten behoeve van de voorgenomen bestemmingsplanwijziging aan de Molenweg ong. te Heino.

De volgende onderzoeksvragen zijn beantwoord:

- Welke beschermde soorten zijn in het plangebied aanwezig?
  - Het betreft torenvalk en ooievaar (naast de steenuil, zie rapportage 'projectplan mitigerende maatregelen steenuil, Heino 12671.007 D1 van Econsultancy, 2021).
- Welke functie heeft het plangebied voor de soorten?
  - Het plangebied maakt uit van het functioneel leefgebied van deze soorten en is gelegen naast actieve nesten.
- Wat is de omvang en duurzame staat van instandhouding van de bij de ingreep betrokken populaties van beschermde soorten?
  - De voorgenomen ingreep (nieuwbouw van woonwijk) zal een afname van 0,5 tot 5 procent van het functioneel leefgebied van de ooievaar en torenvalk betekenen. Verder is er een kans dat deze soorten verstoord worden door de werkzaamheden.
- Blijft de functionaliteit van de rust- en voortplantingsplaatsen behouden?
  - Geen van de nesten wordt aangetast of vernield. Door het treffen van maatregelen kan de torenvalk verplaatsen naar een geschikt, duurzaam te behouden en nabijgelegen nestkast waardoor vaste rust- of voortplantingsplaatsen behouden blijven. Het ooievaarsnest wordt niet aangetast en blijft intact, maar wordt enkele tientallen meters verplaatst om mogelijke negatieve effecten te voorkomen.
- Welke eigenschappen van het gebied moeten gemitigeerd of gecompenseerd worden?
  - Duurzaam geschikte nestlocaties, voor het geval er verstoring optreedt.
- Hoe groot wordt het succes van de te nemen maatregelen ingeschat?
  - De soorten maken aantoonbaar gebruik van de door de mens aangeboden nestgelegenheid. Er is daarom geen reden om aan te nemen dat de vogels de nieuwe, kunstmatige nestgelegenheden niet zullen accepteren.
- Welke maatregelen moeten getroffen worden om aan de zorgplicht te voldoen?
  - Het betreft het uitvoeren van de mitigerende maatregelen buiten het broedseizoen en voorafgaand aan de voorgenomen bouw. Daarnaast is zorgvuldig handelen van belang.
- Zijn er voor de streng beschermde soorten geen meer bevredigende oplossingen.
  - Het is zeer waarschijnlijk dat de desbetreffende soorten in het gebied blijven na de ingreep, maar voor de zekerheid worden mitigerende maatregelen toegepast. Daarnaast wordt de kwaliteit van het leefgebied van de torenvalk verbeterd met de voorgenomen mitigerende maatregelen t.a.v. de steenuil. De nestlocaties zijn zeer geschikt en de nesten blijven intact met deze mitigerende maatregelen.
- Welk wettelijk belang is er waardoor de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd?
  - "Andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard" om te voorzien in de toenemende woningnood van de regio en Nederland. De uitgebreide beschrijving van de maatschappelijke context voor de voorgenomen ingreep kan worden gevonden in de bijlagen (Kopgroep Heino, 2019; Vollmer & Partners, 2021).

Econsultancy
Zwolle, 26 oktober 2021

GERAADPLEEGDE BRONNEN

BIJ12. (2017). Torenvalk. BIJ12. https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/subsidiestelsel-natuur-en-landschap/agrarisch-natuurbeheer-anlb/kennisbank/doelsoorten/torenvalk/

Bugter, R. (2019). Woningmarktonderzoek Raalte - Onderlegger voor beleid. www.rigo.nl

de Jong, A., Huisman, C., & Stoeldraijer, L. (2019). PBL/CBS Regionale bevolkings- en huishoudens-prognose 2019-2050 Woningbouwveronderstellingen.

Econsultancy, (2021). Projectplan mitigerende maatregelen steenuil, Heino 12671.007 D1.

Kopgroep Heino. (2019). Eindadvies kopgroep Heino locatiestudie woningbouw.

Primos. (2020). Primos-prognose Raalte 2020. https://primos.abfresearch.nl/dashboard/dashboard/

Sovon. (2021). Sovon Vogelonderzoek | Ooievaar. https://stats.sovon.nl/stats/soort/1340

Sovon. (2021). Sovon Vogelonderzoek | Torenvalk. https://stats.sovon.nl/stats/soort/3040

Vogelbescherming. (2016). Rode lijst van Nederlandse broedvogels. https://www.vogelbescherming.nl/bescherming/juridische-bescherming/soortbescherming/rode-lijst/rode-lijst-broedvogels

Vollmer & Partners. (2021). Bestemmingsplan Heino, woningbouwlocatie Molenweg.